

STORA RÅBY KYRKA

Lund

Stora Råby kyrka och by ligger ca 4 km sydöst om Lunds centrum och ingår sedan 2012 i Lunds Östra stadsförsamling och därmed Lunds pastorat. Bebyggelsen ligger samlad kring bygatan angränsande till jordbruksmark. Men Lund växer närmare och under senare år har Gastelyckans industriområde växt fram i väster. De senaste åren har det också byggts många bostäder i nya områdesdelar som till exempel Råbylund norr om byn. Stora Råby har anor långt tillbaka i tiden. Byn har fortfarande formen av en radby. Landskapet är rikt på lämningar från stenåldern och framåt. I anslutning till östra delen av byn ligger en större stenåldersboplats. Även ett antal större lämningar från bronsåldern finns i socknen t ex Björnshögen c:a 800 m sydost om kyrkan. Stora Råby kyrka är en medeltidskyrka byggd på 1200 – talet. Förmodligen låg det tidigare på samma plats en stavkyrka som den nya kyrkan kom att byggas över. När sedan den nya stenkyrkan var klar revs stavkyrkan. På det viset överfördes en del av den gamla stavkyrkans helighet till den nya kyrkan. Kyrkan är belägen på en grusås 27 meter över havet och har en kyrkogård som inhägnas av en kallmur. Kyrkan byggdes av tegel, gråsten och sandsten. Den var en del av byn, en lokal för gudstjänst, och för andra praktiska behov t ex byastämma. Under ofärdstider fungerade kyrkorna som befästa borgar men det finns inget som talar för att just Stora Råby kyrka haft den funktionen. Kyrkan var samtidigt både Guds och Folkets hus. Stora Råby är hämtat från uttrycket för gräns eller gränsmark. Det är vad Rå betyder. Byborna kallades "råingar"(gränsbor).

Exteriör

Interiör

Kyrkan har under århundradena byggts till och renoverats. Under 1500-talet slogs det valv. I det första valvet vid entrén möter ett ansikte som relief med ett par stirrande ögon. Det är en senmedeltida tradition som var vanlig i gotiska katedraler. Ögonen sägs av en del föreställa Lucifer. Tecknen på var sin sida om dem betyder gift.

Konsekrationsskorset finns i samma valv som "nådstolen" fast på samma sida som predikstolen.

Kyrkans byggnadshistorik

Till den äldsta delen av kyrkan hör koret som uppfördes på 1200-talet och långhuset som sannolikt uppfördes kort därefter. Kyrkan är troligen grundad på en kallmur av gråsten. På flera ställen runt byggnaden finns synliga grundläggningsstenar. Kor och långhus uppfördes i tegel med platt innertak. Långhuset hade portal i söder. Fönster fanns i korets östra och södra vägg samt i långhusets södra vägg. Samtliga bärande murar är byggda i "skalmursteknik", dvs ett yttre och inre skal av tegel med en kärna av kalkbruk och fyllnadsmaterial såsom mindre kalksten och tegelskärv. Under 1400-talet byggdes i anslutning till långhusets södra portal ett vapenhus i tegel. Något senare tillkom tornbyggnaden. Under 1400-talet tillkom det också kalkmålningar i kyrkan, kanske av den så kallade Vittskövlegruppen. Det var vanligt att medeltida kyrkor försågs med målningar.

Nådstolen

På valvet närmast dopfunten finns målningar, dels en dekorativ rand, dels den så kallade nådstolen, där Gud som Fader sitter med sin döde Son i famnen. Bilden kan kopplas till Joh.3:16; *"Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha ett evigt liv."*

Under 1700-talet kalkades målningarna över. Då skulle kyrkorummet vara rent, fritt från prål och utsmyckningar. De upptäcktes på nytt vid en större renovering 1909 av domkyrkoarkitekt Theodor Wåhlin som då gjorde en större renovering och omgestaltning av kyrkan. De var dock så fragmentariska att endast få delar av kalkmålningarna kunde tas fram.

Under tidigt 1500-tal valvslås kyrkan. På 1770-talet gjordes större förändringar. Tornets övre murverk muras om och takstol med taklag repareras. År 1835 grävdes alla gamla gravar upp i kyrkan och stoftet flyttades till kyrkogården. Golvet nylades med tegel.

År 1843 fanns stora problem med tornet som då börjat luta betänkligt åt väster. Det är då de två västra strävpelarna med strävbågar byggs mot tornets murverk. Ett vindfång byggs mellan de västra strävpelarna 1909 och entrén flyttas dit. Det södra vapenhuset byggs om till sakristia och en övervåning byggs för ge plats åt en orgelläktare. Kalkmålningarna som man funnit konserveras delvis. Kyrkan får en ny fast inredning och ny färgsättning.

1909 tillkom också blockaltaret av putsat tegel som också avfärgats med vit kalkfärg. Altarskivan är av mörkbetsad ek.

År 1935 görs en ny interiör renovering och delvis omgestaltning på underlag från arkitekt Eilert Graebe. Kyrkan får nya bänkar och ett förändrat knäfall.

Den ursprungliga fönsteröppningen i korets östra vägg tas upp och i stället monteras en glasmålning av Hugo Gehlin dit. Glasmålningen är en *Christus Majestatis*. Kristus står på regnbågen och lyfter höger hand i den välsignande bysantinska gesten. Inskriften säger: "Gud vare tack som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus. Gud är kärlek."

Altarets krucifix

Den senaste stora renoveringen gjordes 1996 - 1997. Det var ett arbete som blev mycket mer omfattande än man från början hade tänkt sig. Det avsåg framför allt interiören. Reparation av valv, avfärgning av väggar och valv, konservering av inventarier, nymålning av väggar och fast inredning samt en ny värmeanläggning. (Ytterligare upplysningar finns att hämta i Underhållsplanen för Stora Råby kyrka. Denna finns i Lunds pastorat.) Det finns inget vatten eller avlopp indraget i kyrkan. Kyrkan fick el indraget år 1934. Elanläggningen har renoverats vid ett flertal tillfällen.

Henric Schartau

1785 kom Henric Schartau att bli andre komminister i Lunds domkyrkoförsamling. 1793 blev han förste komminister vid domkyrkan och därmed också kyrkoherde i Bjällerups och Stora Råby församlingar. Detta ämbete innehade han fram till sin död. 1937 sattes en relief av honom upp i Stora Råby kyrka. Reliefen tillverkades av Henning Åkerman.

Dopfunnt

Dopfunten är av sandsten och daterad till 1200-talet. Skålen har en kittelformig urholkning. "Cuppan" har nästan raka sidor och släta ytor. Bottnen är trattformig och djup. Troligen är den nuvarande foten sekundär, eventuellt har den varit fot till ett tidigare kapital. (för den som vill läsa mer om "Skånska medeltida dopfuntar" finns ett verk av Lars Tynell.) På dopfunten finns ett dopfat av mässing från 1690 med rikt driven och putsad dekor i form av hjälmsköldar och akantusblad.

Dopträd

Bland kyrkans allra nyaste inventarier finns ett "dopträd" i smide. Varje person som döps i Stora Råby kyrka får vid sitt dop en frälsarkrans som hängs upp i trädet. På ett band står dopdatum och namn. En gång om året bjuds alla som döpts under året i Stora Råby kyrka in till en gudstjänst i Sankt Knuts kyrka, och får därefter med sin frälsarkrans hem.

Madonna

Intill dopfunten finns en träskulptur föreställande Madonnan. Skulpturen kommer från Oberammergau, Bayern, och donerades på 1930-talet av prästen Emil Ahrendt.

Predikstol

Predikstolen från 1909, har en firsidig korg av trä. En av speglarna är dekorerad med ett utskuret latinskt kors vilket är prytt med blomkalkar och står framför en törnekrona med strålgans. Spegelarnas ramar är målade i gult och brunt. Överstycket består av en utskuren fris med inskription i guld på brun botten; *"Blifven Ordets görare och icke allenast dess hörare."* Vid predikstolen finns ett konsekrationskors från kyrkans invigning.

Nattvardssilver

Kyrkans nattvardssilver med kalk och patén är från 1631.

Mullfat

Mullfatet och spaden är av silver med inskription på fatet: *"Herre lär oss att betänka hur få våra dagar är."*

Kalvariegrupp

Längst bak i kyrkan finns en kalvariegrupp på väggen över entrén. Gruppen visar Jesus på korset med Johannes på vänster sida och Maria på den högra sidan. Gruppen står på fot och har en inskription: KOMMEN TILL MIG ALLE.

Kyrkklockor

Kyrkan har två klockor. Storklockan av malm, gjuten år 1519. Den har en minuskelinskriftion som avslutas med SANCT JOHANNES BAPTISTA.

Den lilla kyrkklockan av malm gjöts om senast år 1928 och har inskriptionen: HERREN VÅR RÄTTFÄRDIGHET.

Koret

Kyrkans kor ligger ett steg högre än långhuset. Det är utfört i grå kalksten med räfflad ovansida. Golvet i den västra sidan av koret är liksom det övriga golvet i kyrkan lagt med röd och grå kalksten diagonalt. Den östra delen av koret ligger ett trappsteg högre och har samma golvrund som altarrunden. Korets södra vägg har ett fönster motsvarande långhusets fönster. Öster om fönstret finns en nisch i ytterväggen. En sådan nisch finns också i den norra väggen. Detta kan troligen vara relik- eller sakramentsnischar.

Ljuskronorna

Kyrkans ljuskronor är malmkronor med snarlik utformning. Den balusterformade stammen avslutas nedtill antingen med ett klot eller en profilerad spets. Upptill avslutas malmkronorna med en dubbelörn. Dubbelörnen är en vanlig symbol inom heraldik och vexillogi. Den har enligt traditionen symboliserat kejsarmakten och kommer ursprungligen från det Bysantinska (Östromerska) riket. Dubbelörnen på kyrkans ljuskronor har dock knappast någon symbolisk funktion, endast dekorativ.

Ljuskrona med dubbelörn

Orgelfasad med cymbalstjärna

Orgeln

Kyrkans orgel byggdes 1969 Av A Mårtenssons Orgelfabrik AB i Lund. Orgelverket har 13 stämmor på två manualer och pedal. Orgeln är byggd i två delar med inbyggt spelbord. På orgeln finns också något så unikt som en "cymbalstjärna." Den låter som en cymbal.

Byahorn

”Byahorn” av mässing, dvs koppar och bly, som hittades på kyrkans vind vid en renovering. Troligen har det använts till att kalla byborna till byastämman

Offerkista

Offerkista av trä, helt skodd med järnplåtar fästa med nitförband. Låst med tre separata, fasta lås. Kortsidorna har smidda handtag. Locket är försett med gångjärn och myntinkast. Offerkistan står framme i koret.

Telefon expeditionen: 046-718785

Hemsida: www.svenskakyrkan.se/lundsostadstadsforsamling

E-post: lunds.ostrastads.forsamling@svenskakyrkan.se